

*Лариса Бур'ян,
завідувач науково-бібліографічного відділу
ОННБ імені М. Горького*

**Видавничо-бібліографічна діяльність
Одеської національної наукової бібліотеки
імені М. Горького в 2014 році**

Яскравою сторінкою в історії культури Одеси й України є біографія Одеської національної наукової бібліотеки імені М. Горького, якій вересневими днями 2014 року виповнилося 185 років. До цієї дати працівники бібліотеки підготували кілька видань, серед яких – черговий, четвертий, випуск збірника статей «Скарбниця культури» (1-й вип. — 1955 р., 2-й — 1958, 3-й — 2004), на сторінках якого йдеться про історію та сьогодення однієї з провідних бібліотек держави. Збірник складається з трьох розділів. Перший — «ОННБ імені М. Горького: історія та сьогодення» – висвітлює процес становлення і розвитку бібліотеки на початковому етапі її існування крізь призму діяльності її очільників від Антона Спади до Михайла Попруженка; стан та перспективи розвитку бібліотечних фондів; науково-бібліографічну й науково-методичну діяльність; міжнародні зв'язки книгозбірні тощо. У другому розділі — «Служіння шляхетній справі» – представлені нариси про подвижників на бібліотечній ниві: О.Ф. Ботушанську, Л.О. Жирнову, Г.Д. Зленка, М.В. Тетенка. У третьому розділі — «Нема прекрасніших доріг, ніж в цей чудовий храм науки» – своїми думками про роль «Горьківки» в їхньому житті діляться одеські науковці, краєзнавці та митці. Серед них – академік НАН України С.А. Андронаті, доктор технічних наук В.А. Лісенко, журналіст Є.М. Голубовський краєзнавець Р. Александров, художниця С.Г. Крижевська.

Біобібліографічний довідник «Творячи літопис "Горьківки"» побудовано за алфавітом персоналій. Кожна стаття містить коротку біографічну довідку та перелік праць і публікацій за умови наявності їх у відкритій пресі. Бібліографію праць і публікацій подано у хронології, літературу про персоналії – в алфавіті. Досліджуючи життя того чи іншого нашого працівника, нам відкривалися нові грані їх творчих особистостей, наприклад, Г.Д. Зленко не тільки літературо- та книгознавець, а й чудовий поет-лірик, В.А. Кудлач не пропускає жодного концерту в філармонії, пише рецензії про виступи музикантів, гарно малює. А.А. Алексєєва свій вільний час віддає допомозі безпритульним тваринам, І.Е. Рікун пише оповідання і є автором бібліотечного детективу, серце Т.В. Щурової прикипіло до театру, М.Л. Десенко збирає колекцію книжок для малят («Ріпка», «Курочка ряба» і «Колобок»), у неї також величезна колекція незвичайних українських та російських прізвищ...

Книжку «Династія де-Рібасів в Одеській публічній (державній науковій) бібліотеці» присвячено родині де-Рібасів, представники якої

впродовж майже 100 років були пов'язані з нашою бібліотекою і відіграли значну роль в її житті й загалом у культурному житті Одеси. У виданні не тільки розповіді про кожного з де-Рібасів, але й ксерокопії документів, зокрема Статуту бібліотеки від 5 (15) квітня 1830 року, фотознімки, окремі з яких оприлюднені вперше.

Однією з найбільш суспільно значущих праць бібліотеки останніх років стали три випуски фундаментального покажчика «Голодомор в Україні 1932-1933 рр.», який охоплює 18 898 тисяч публікацій за 1932-2011 рр., всебічно висвітлює одну з найтрагічніших сторінок історії України. Ця болюча сторінка історії українського народу була закрита в СРСР до кінця 1980-х років. Лише 1987 року з'явилася перша публікація про Голодомор. Тим сміливцем був заступник директора Інституту історії України НАН України, доктор історичних наук, професор Станіслав Владиславович Кульчицький, який продовжує розкривати сторінки історії Голодомору. У жовтні 2014 року Станіслав Владиславович передав на потреби наших військових, які боронять сьогодні незалежність України, 10 тисяч доларів — премію, отриману 2011 року у США за свою працю про Голодомор. Ми вражені шляхетним вчинком відомого науковця і багаторічного щирого помічника та порадики в наших наукових дослідженнях з цієї теми. Впродовж багатьох років тривала напружена робота, що включала пошук та систематизацію публікацій про Голодомор, створення величезного допоміжного апарата. Упорядники і редактори змушені були вирішувати складні та неординарні питання, більшість з яких у попередній практиці не виникала. Перший випуск цієї роботи у 2000 році визнаний кращим у номінації «Бібліографічний посібник року» і нагороджений почесною відзнакою Української бібліотечної асоціації. В усі три випуски свої матеріали надали обласні універсальні бібліотеки України. Ми вдячні керівництву і працівникам цих бібліотек за надіслані матеріали. Ми свідомі того, що не все нам вдалося, і маємо надію, що бібліографи з інших бібліотек, звертаючись до цієї тематики, доповнять нас.

Однією з важливих проблем сьогодення є необхідність нормалізації релігійного життя суспільства. Насильницьке витіснення релігії в минулому з життя суспільства, відсутність необхідних знань у цій сфері призвели до втрати певних духовних цінностей, збіднення національної культури. Це зумовило не завжди правильну орієнтацію в сучасних дискусіях з релігійно-церковних питань. Одеська національна наукова бібліотека імені М. Горького була однією з небагатьох установ, де розкриттю тематики, пов'язаної з релігією та релігієзнавством, надавалося чимале значення.

1964 року рішенням колегії Міністерства культури УРСР наша бібліотека була визначена як інформаційний та методичний центр роботи з природничо-науковою та атеїстичною літературою. Виконуючи це рішення, бібліотека почала готувати та видавати бібліографічний покажчик «Нова література з питань атеїзму» (з 1990 — «Нова література з питань атеїзму і релігії»), до якого включалися матеріали не лише з атеїзму, а й з філософії, соціології та психології релігії, матеріали, де розглядалися такі питання, як

релігія і суспільство, історія і походження релігії, релігія і наука, сучасні релігії і церкви, релігія в окремих країнах і на окремих територіях. Виходив цей посібник до 1992 року включно. Видавався двічі на рік. 2011 року видання покажчика поновлено, і нині читачеві пропонується науково-допоміжний анотований бібліографічний покажчик «Література з питань релігії та релігієзнавства за...».

Однією з важливих сучасних соціальних функцій бібліотеки є культурно-просвітницька діяльність. Поняття «культура» охоплює і релігійну сферу, тому українські бібліотеки останнім часом активно займаються релігієзнавчим просвітництвом громадян. Для підвищення рівня цієї роботи необхідно вивчати сучасні читацькі запити на літературу цього профілю та стан їх задоволення. Наша бібліотека є координаційним та методичним центром для бібліотек України з популяризації релігієзнавчої літератури, відповідно до цього протягом двох років вона проводила загальнодержавне дослідження «Читацькі запити на релігійну та релігієзнавчу літературу в бібліотеках України». У дослідженні взяли участь обласні універсальні наукові та міські бібліотеки Кіровоградської, Луганської, Миколаївської, Сумської та Тернопільської областей. Тема дослідження полягала у вивченні читацького попиту на літературу релігійної і релігієзнавчої тематики та стану його задоволення в публічних бібліотеках України. Результати дослідження, висновки і методичні поради допоможуть бібліотекарям раціональніше формувати фонди бібліотек з цього питання.

Збирання матеріалів про природу Півдня України почалось у бібліотеці ще в 1920-ті роки. У 1936 році було видано бібліографічний покажчик про природні ресурси Одеської області, який охоплював літературу більш ніж за сто років. У 1969 році ця робота була відроджена як щорічник «Природа і природні ресурси Північного Причорномор'я», відтоді підготовлено і видано 42 випуски.

Наприкінці XIX століття в Російській імперії, порівняно з державами Західної Європи, було мало медичних періодичних видань, а зі збільшенням кількості ліків брак медичної інформації став особливо відчутним. Медична література видавалася переважно у Петербурзі та Москві, і це не задовольняло потреби все більш зростаючого числа лікарів (особливо у провінції), які цікавилися новими досягненнями у галузі медицини. До того ж, у портфелях редакцій нечисленної вітчизняної медичної періодики завжди було багато матеріалів для друку, тому чекати їх появи на сторінках газет і журналів доводилося надто довго. У вкрай невігідному становищі були провінційні автори, у тому числі із віддаленого від столиці півдня імперії. Це і спонукало до організації виходу медичної газети, яка мала служити центром для об'єднання лікарів та медичних установ Півдня Росії, сприяти спільній роботі з удосконалення медичного обслуговування та висвітлювати діяльність лікарів периферії.

Перший номер «Южно-русской медицинской газеты» побачив світ в Одесі 1 (13) жовтня 1892 р. – у день, коли відзначалася річниця Товариства

одеських лікарів. Вона виходила раз на тиждень і називалася «газетою» (тепер такі видання ми називаємо журналами). Тижневик був орієнтований, головним чином, на практикуючих лікарів і тому на своїх сторінках перш за все надавав місце статтям з клінічної медицини, а також з епідеміології та санітарії. Газета задовольняла потреби лікарів-практиків у поповненні їх знань інформацією про нові дослідження з анатомії, бактеріології, імунології, патології, кліматології та інших близьких практичній медицині наук. «Горьківка» — єдина в Україні установа, де в повному обсязі зберігаються всі випуски «Южно-русской медицинской газеты» (виходила з 1892 по 1897 рік). Це видання донині має важливе значення для вивчення історії медичної науки, воно є бібліографічною рідкістю, тому й виникла потреба у створенні хронологічного розпису газети. Показчик хронологічного розпису відображає всі матеріали, надруковані в газеті, в тому числі інформаційні замітки та короткі повідомлення; до хронікальних заміток подаються анотації. До останнього випуску хронологічного розпису газети буде включено предметний показчик та показчик періодичних видань до усіх випусків.

Одеська організація Національної спілки письменників України заснована 1934 року і об'єднує в своїх лавах талановитих митців, для яких література стала і засобом вияву власних здібностей, і голосом сумління, і способом творчого життя, і громадянською та політичною трибуною. Переважна більшість членів організації завжди рішуче виступала на захист української мови і культури.

Підготовлений 2014 року випуск «Одеська письменника організація в ...році» подає інформацію про доробок кожного письменника за 2009 рік: опис окремих видань, публікацій у збірниках та в періодичній пресі.

Зачаровуючись давнім літературним минулим Одеси, ми часто настільки захоплюємося, що не помічаємо того факту, що повоєнна та сучасна літературна Одеса теж багата на талановитих самобутніх майстрів пера. Наша серія «Письменники Одеси» налічує 36 випусків (загалом 2876 сторінок, обсягом 131,85 обл.-вид. арк., 23 808 реєстраційних статей, тиражем 5750 прим.). Заснував серію в 1980 році завідувач редакційно-видавничого відділу бібліотеки Григорій Дем'янович Зленко (письменник, літературо- й книгознавець, краєзнавець, бібліограф). Григорія Зленка називають «творцем українського обличчя Одеси». Його літературний доробок вражаючий: півтора десятка книжок, понад три тисячі літературознавчих та краєзнавчих розвідок, опублікованих у журналах і газетах. Академік Іван Дзюба, характеризуючи творчість Г.Д. Зленка, у передмові до його книжки «Пошук для прийдешнього» (2004) писав: «...Він обдарований тим чуттям, яке зупинить його там, де менш уважний дослідник нічого не помітить; він має ту міру впертості, яка дає йому снагу «копати» там, де інший втомиться і безнадійно махне рукою».

Г.Д. Зленко народився 7 листопада 1934 року в селі Потік, Миронівського р-ну, Київської обл. Закінчив з відзнакою факультет журналістики Київського державного (нині – національного) університету

імені Т.Г. Шевченка. З 1961 року живе в Одесі. Спершу працював у багатотиражній газеті будівельного інституту, потім у видавництві «Маяк», (старший редактор, завідувач редакції художньої літератури, головний редактор). Протягом чотирьох десятиліть (з 1972) завідував редакційно-видавничим відділом нашої бібліотеки. Виступив ініціатором заснування бібліографічних серій «Літературна Одеса», «Письменники Одеси», «Одеська письменницька організація в ... році», (був їх науковим редактором), краєзнавчого щомісячника «Одещина на сторінках центральної та республіканської преси». Уклав низку бібліографічних покажчиків, серед яких: «Леся Українка в Одесі», «Іван Франко в Одесі», «Борис Пастернак» та інші. Основні інтереси зосереджені на відтворенні призабутих і невідомих сторінок літературного та мистецького життя України, її книгодруку, сприяв розвитку науково-популярного літературо- й книгознавства. Вивчав історію бібліографічних товариств та діяльність видатних українських бібліографів, насамперед М.Ф. Комарова, якому присвятив кілька десятків розвідок, есе.

Г.Д. Зленко брав участь у реалізації численних загальноукраїнських культурних проєктів: «Енциклопедія сучасної України», «Українська літературна енциклопедія», енциклопедія «Мистецтво України», «Шевченківський словник» та «Шевченківська енциклопедія», ряд регіональних довідників енциклопедичного характеру. Оприлюднив низку статей в енциклопедичному словнику «Русские писатели, 1800-1917». Про нього приязно говорили відомі письменники і науковці: М. Рильський, М. Бажан, О. Гончар, Р. Пилипчук та ін. Він удостоєний літературної премії імені П. Тичини Національної спілки письменників України (1991) та Одеської муніципальної літературної премії імені Костянтина Паустовського (2001). Творчі досягнення Г.Д. Зленка відзначено присвоєнням йому в 1996 році почесного звання «Заслужений діяч мистецтв України». Г.Д. Зленко — член Національної спілки письменників України, Національної спілки журналістів України, Всеукраїнської спілки краєзнавців, Міжнародної асоціації українців. Він є дійсним членом Наукового товариства імені Тараса Шевченка (2006).

Його творчий доробок відбитий у третьому персональному бібліографічному покажчику, підготовленому 2014 року з нагоди 80-річчя письменника (перші два вийшли друком 1990 р. і 2005 р.), яке він зустрів на заслуженому відпочинку.

Бібліографічний покажчик, присвячений Олексі Гнатовичу Шеренговому, письменнику, досліднику психології художньої творчості, є 35-м випуском у серії «Письменники Одеси». Олекса Гнатович народився 18 березня 1943 року в с. Зозові, Липовецького р-ну, Вінницької обл., в сім'ї колгоспників. Закінчив сільську школу, потім Немирівське педагогічне училище імені Марка Вовчка, 1972 року — філологічний факультет ОДУ імені І.І. Мечникова. Ще в період навчання почав писати вірші, новели, статті. Перша збірка новел «Пташиний переліт» вийшла у світ, коли Олекса навчався на другому курсі ОДУ. У 1970-1980 рр. працював на телестудії,

редактором у видавництві «Маяк», на обласному радіо, у молодіжній газеті, позаштатним кореспондентом газети «Літературна Україна». Деякий час був відповідальним секретарем правління Одеської письменницької організації. У 1971 році була здійснена телевізійна вистава за його драматичною поемою, присвяченою Лесі Українці. Вистава на той час здавалася політично провокаційною, тому сценарій був знищений.

Працюючи на телебаченні, Олекса Шеренговий завжди був у вирі життя. Герої його сюжетів — прості люди, робітники, колгоспники, митці. Він писав нариси, новели, художньо-документальні книжки. Друкувався в одеських газетах. Його книжки дістали визнання: за книгу «Хліб на долоні» він у 1986 р. отримав першу премію Спілки письменників України та президії Ради профспілок УРСР. За його романами «Батько» і «Любов єдина» на Одеській кіностудії був відзнятий художній фільм «Золоте весілля», відзначений премією на фестивалі в Торонто (Канада). Після фестивалю канадці запросили О. Шеренгового на місячне стажування на кіностудії. Перебування у Канаді спонукало Олексу до створення канадського циклу творів. Роздуми над життям перших емігрантів з України надихнули Олексу на створення сценарію кінострічки «Летіла зозуля...». Довга і болісна історія створення і видання роману «Рейс» почалася ще в університетські роки. Роман понад чверть віку пролежав у столі і побачив світ лише 2000 року, за цей роман він одержав Державну премію імені Олеся Гончара. Вірші, що він писав протягом усього життя, були зібрані у книжці «Мій молитвослов». У 2008 році письменника його не стало.

У 1970-ті роки бібліотека започаткувала широкомасштабні серії, що за цей час вийшла за межі регіонального значення. Першою була серія «Проблеми. Гіпотези. Відкриття» (з 1975), яка уже налічує 53 випуски. Репрезентуючи досягнення природничих наук, наші покажчики з різноманітних проблем фізики, хімії, астрономії і космогонії, біології, генетики, геології і мінералогії, психології, медицини торкаються як суто «технологічних» питань, так і значення цих наук для людства. Досить згадати видання, що викликали жвавий інтерес не лише в Одесі та Україні: «Одиноки ли мы во Вселенной?», «Время в живой и неживой природе», «Я и другие Я. (Психология личности и общения)», «Космічна одіссея до Марса», «Життя без ліків»... Останній (53-й) випуск «Наші особливі діти: навчання та виховання дітей з вадами здоров'я : педагогічний і психологічний аспект» набув розголосу серед працівників бібліотеки ще в період його підготовки. Багатьох зачепила ця тема, і хто як міг допомагав з пошуком матеріалу для включення в покажчик. На нашій пам'яті школа була зорієнтована на середньостатистичного учня, який у змозі засвоювати навчальний матеріал, додержуватися правил поведінки, витримувати фізичні навантаження відповідно до віку і статі. Раніше діти, які з тих чи інших обставин через стан фізичного або психологічного здоров'я не відповідали середньостатистичним нормам, часто залишалися поза навчальним процесом, хоч наше законодавство передбачає обов'язкову середню освіту для всіх. Труднощі

при здобуванні освіти чекають на дітей з психічними відхиленнями, вадами розвитку, травмованих або з вродженими дефектами фізичного здоров'я. Психічна й (або) фізична хвороба не позбавляє деяких дітей обдарованості, навіть таланту. Природа дає таким дітям шанс повноцінно розвинути, і дуже важливо, щоб вони одержали кваліфіковану допомогу. Треба врахувати, що частина дітей час від часу спілкується з фахівцями на уроках, медичних та психологічних консультаціях, а деякі діти, що живуть у віддалених місцевостях, іноді зовсім не отримують допомоги фахівців, і їх виховання та навчання повністю залежить від батьків. Більшість свого часу дитина проводить з близькими родичами або з вихователями (якщо перебуває у дитячому будинку). Від обізнаності цих людей, їхнього освітнього рівня залежить результат навчання, виховання, лікування таких дітей. Саме для них і призначено покажчик.

Серед запропонованих книжок є кілька підручників і збірників наукових праць та невелика кількість наукової літератури, але більшість літератури рекомендована не спеціалістам, а батькам, соціальним працівникам, студентам, громадянам, котрі цікавляться проблемою спілкування з дітьми, які мають вади здоров'я. У цьому рекомендаційному посібнику зібрано книжки та публікації в періодичних виданнях науково-популярного характеру (понад 360 назв). Враховуючи, що тема особливих дітей цікавить літераторів та кінематографістів і за останні роки створено цілий ряд художніх і документальних фільмів, написано багато книг, у покажчику запропоновано список найцікавіших з цих творів. Покажчик має довідковий апарат у вигляді глосарія, словника-довідника відомих фахівців у галузі невропатології та спеціальної педагогіки.

На фондах ОННБ імені М. Горького є можливість вивчати не лише книги як такі, а й розкрити характер, уподобання колекціонера, що збирав бібліотеку певного спрямування. Якщо раритети із зібрання мецената і попечителя бібліотеки (1897-1917) графа М.М. Толстого — це рідкісні бібліофільські видання (40 тис. видань, більшість їх побачила світ у Франції), то бібліотека відомого українського бібліографа М.Ф. Комарова — переважно робочий матеріал до створення бібліографічних покажчиків. Колекція налічує 1258 назв.

В історії української культури М. Ф. Комаров посідає почесне місце як літературознавець, етнограф, біограф, лексикограф, бібліограф і громадський діяч. Зібрання М. Комарова — унікальне явище української бібліофільської культури другої половини XIX — початку XX ст. Вона складалася відповідно до наукових інтересів її власника, а отже є важливим документальним джерелом для дослідників історії книговидання, бібліографії та бібліофільії України. На багатьох книжках — автографи корифеїв української літератури (М.М. Коцюбинського, І.С. Нечуя-Левицького, І.К. Карпенка-Карого (Тобілевича) та ін.). У 1930 році зібрання внаслідок реорганізації перейшло з Української державної бібліотеки (Одеса) у фонд нашої бібліотеки за умови, що воно складе окремий відділ імені М. Комарова. Нині зібрання виділено в окрему колекцію і зберігається у відділі рідкісних видань і рукописів.

За останні десятиліття працівники бібліотеки зробили значну роботу з наукової обробки та вивчення колекції Комарова. Першим результатом її вивчення став вихід друком каталогу «Книги з автографами у фондах ОДНБ імені М. Горького. Збірка М.Ф. Комарова» (Одеса, 1996). 2014 року був виданий каталог «Бібліотека М.Ф. Комарова». У його основі – фонди «Горьківки» та видання із зібрання колекціонера і краєзнавця Тараса Максим'юка. Усього в каталозі описано 1262 видання. Науково-бібліографічний опис враховує не тільки основні, а й факультативні елементи (автори передмов, післямов, приміток, бібліографічні списки, покажчики тощо). Упорядники також звертали увагу на книгознавчий аспект: враховувалися дарчі написи та помітки; автографи подано з дотриманням орфографії напису; з метою розкриття змісту книжки наводилися назви розділів, статей у збірниках, прізвища їх авторів. Зібрання згруповане за дев'ятнадцятьма галузевими розділами, містить кольорові ілюстрації.

Як сказано у передмові, до колекції з бібліотеки М.Ф. Комарова входять книжки і періодичні видання XIX - початку XX ст., більшу частину складають видання 1880-1910 років з друкарень Одеси, Харкова, Києва, Херсона, Чернігова, а також Львова, Чернівців. Багато видань з Москви та Санкт-Петербурга. Серед періодичних видань — «Записки Наукового товариства імені Т. Шевченка», «Зоря», «Правда», «Рідний край», «Слово», «Село» та ін.

Вихід друком каталогу став важливою подією для українців, істориків, бібліофілів, для кожного, хто цінує багатонаціональну культуру Одеси.

З давніх часів у всьому світі поширено колекціонування книжкових знаків, найперше, ярликів-екслібрисів. Відомі вагомі зібрання з десятків тисяч примірників. Книжковими знаками (чи власницькими ознаками) вважається будь-яке свідчення приналежності примірника книжки її власнику, приватному або громадському:

- наклеєні на книжку ярлики із написами чи гербами (екслібриси);
- тиснення гербів, прізвищ, ініціалів на обкладинках (суперекслібриси) і корінцях книжок;
- відбитки печаток чорнилом чи конгруентним тисненням;
- власницькі записи.

При вивченні колекцій з фонду ОННБ імені М. Горького дослідників цікавив не книжковий знак як такий, поза книгою, а книга з книжковим знаком. Будь-який книжковий знак на книжці був документом, що свідчив про ту чи іншу бібліотеку. Ряд значних книжкових видань у фондах бібліотеки вдалося реконструювати тільки завдяки наявності книжкових знаків (бібліотеки Г. Маразлі, Я. Новикова, М. Толстого, М. Комарова).

Впродовж багатьох років відділ рідкісних видань і рукописів бібліотеки проводив ретельний перегляд старих фондів, від відділу до відділу, і брав на облік усі примірники книжок, що мали якісь індивідуальні особливості. Вже знайдено десятки тисяч томів з дарчими написами авторів, власницькими записами, маргіналіями попередніх читачів, книжковими

знаками колишніх власників чи громадських бібліотек, майстрів-палітурників, книжкових магазинів та ін. Було складено картковий каталог, увесь матеріал в якому розташовано під іменами власників. Публікацію матеріалів досліджень було вирішено розпочати з узагальнення інформації про книжкові знаки одеських бібліотек: з одного боку, як найменш висвітлених в існуючій літературі, з іншого – як найбільш цікавих для історії нашого регіону. Було прийнято рішення обмежитися для початку дореволюційним періодом і розпочати роботу з бібліотек приватних осіб. Відправною точкою у відборі матеріалу для цього випуску стала наявність, у першу чергу, ярлика-екслібриса. Обсяг видання дозволив включити в першу частину 30 персоналій. Принцип відбору – тільки ступінь готовності інформації про бібліофіла та його зібрання. Пошук триває, накопичується матеріал і щодо інших власників. Їх імена, маємо надію, з'являться в наступних випусках.

Усі шанувальники українського друкованого слова в Одесі впродовж 16 років очікують приходу весни з особливим почуттям, адже, здається, весна приходить саме задля того, щоб подарувати нам найцікавішу подію року — Свято української книги на Одещині! Квітучими травневими днями в нашому місті представники провідних видавництв та бібліотечних закладів України збираються на свій форум, щоб через творчі та ділові контакти сприяти популяризації української книги в Південному регіоні, поповненню бібліотек новими художніми творами, виданнями з різних галузей науки, культури, освіти. Мають слово на книжковому форумі й читачі-бібліофіли, завдяки форуму збагачуються цікавими виданнями особисті книгозбірні одеситів.

Всеукраїнська виставка-форум «Українська книга на Одещині» з 2000 року проводиться Міністерством культури України, Українською асоціацією видавців і книгорозповсюджувачів, ОННБ імені М. Горького за підтримки Одеської обласної державної адміністрації. Мета виставки — збереження та примноження духовного і культурного надбання українського народу, створення сприятливих умов для видання й популяризації української книги, привернення уваги влади до книговидавничих і бібліотечних проблем, поповнення бібліотек Південного регіону новими вітчизняними виданнями. Впродовж п'ятнадцяти років у рамках виставки-форуму проведено близько 400 презентацій книг, видавництв, видавничих проектів, у яких брали участь відомі українські письменники. Чільне місце в програмах виставок-форумів посіли презентації видань ОННБ імені М. Горького, які вражають тематичною різноманітністю, глибиною наукових досліджень. Неодмінним заходом у програмі виставки-форуму є виїзні свята української книги в районних центрах та містах Одещини. Значення таких заходів полягає в безпосередньому спілкуванні мешканців районних центрів з майстрами художнього слова, письменниками-початківцями, творцями нових книг. Виїзне свято книги традиційно супроводжується даруванням нових книжок бібліотекам шкіл-інтернатів і дитячих будинків, районним та сільським

бібліотекам, будинкам для людей похилого віку. Уже традиційним став і конкурс на кращу книгу виставки-форуму в десяти номінаціях. Виставці-форуму передує конкурс читачьких рецензій на видані в Україні книжкові новинки. Виставка-форум стала своєрідним засобом громадського моніторингу стану і динаміки книжкової справи в Україні. Вона переконує, що книжка залишається основним джерелом інтелектуального і культурного розвитку особистості. Адже через книжку в читачів формуються любов і повага до рідної землі, усвідомлення своєї причетності до збереження й примноження духовних скарбів народу. Про все це йдеться у традиційно підготовленому «Каталозі XVI Всеукраїнської виставки-форуму «Українська книга на Одещині».

Серед видань нашої бібліотеки – оригінальний альбом «С искренней благодарностью». Це колекція автографів діячів культури: авторів, видавців та колекціонерів-дарувальників бібліотеки, зібраних співробітниками відділу мистецтв «Горьківки» за чотири десятиліття. Серед дарувальників багато вихідців з Одеси та Одещини, громадяни Ізраїлю, Німеччини, Франції, Росії. Подаровані ними книжки збагачують фонд сучасної літератури з мистецтва. Автор-упорядник, завідувач відділу мистецтв Тетяна Щурова, не без сарказму зарахувала себе і собі подібних до «когорти божевільних», бо хто ще в наш час, на її переконання, здатний віддавати власну пенсію на видання подарункової книжки.

Ви тільки уявіть собі, які знаменитості залишили автографи і слова подяки нашому відділу мистецтв! Актори Людмила Гурченко, Армен Джигарханян та Олександр Ширвінд, балерина Майя Плісецька, режисер Юрій Ільєнко, професор Іван Дузь, французька художниця і меценат, почесний громадянин Одеси Сюзанна Саварі, письменник-сатирик Михайло Жванецький та ін. В альбомі – 164 автографи.

Альбом багато ілюстрований, крім автографів, фотопортретів та фотографій-дарунків, містить також архівні фотодокументи, які розповідають про взаємини співробітників відділу мистецтв з творчою інтелігенцією. Читачеві будуть також цікаві стислі біографічні довідки про авторів автографів, список представлених в альбомі книг з автографами та коментарі до ілюстрацій.

Свою розповідь завершу віршем зі збірки «Мій молитвослов» Олексі Шеренгового, який, на мій, погляд є дуже актуальним.

...Для чого нам даровано життя?
Щоб колискову мати нам співала
І щоб земля зерно так сповивала,
Як мати сповива мале своє дитя.
Для чого нам даровано життя?

Для чого ми на світі живемо?
Щоб дати древу корінь, дужу крону.

Щоб в небі птиця віщо й безборонно
Тримала пружним сонячне крило.
Для чого ми на світі жимемо?

У нас з тобою лиш одне життя –
Щоб мати брата і дитя в колисці,
Гніздо пташине в оксамиті листя,
Любов палку до самозабуття
У нас з тобою лиш одне життя.

Для того ми на світі живемо,
Щоб кулі не косили в полі жито.
Людиною щоб на землі цій жити.
Людиною. На цьому стоїмо!
Для цього ми на світі живемо!

Перелік праць 2014 року

Бібліотека М.Ф. Комарова : каталог колекції Одеської національної наукової бібліотеки імені М. Горького / Одес. нац. наук. б-ка ім. М. Горького ; упоряд. : Н.А. Бродецька, Н.О. Яцун ; ред. І.С. Шелестович. – Одеса : Видавець СПД Бровкін О. В., 2014. – 322 с., 12 с. іл.

Григорій Дем'янович Зленко : біобібліогр. покажч. / упоряд. Т.В. Тющенко ; ред. М.Л. Десенко ; ОННБ ім. М. Горького. – Одеса, 2014. – 72 с. – (Сер. «Письменники Одеси» ; вип. 36).

Голодомор в Україні 1932-1933 рр. : бібліогр. покажч. / упоряд. : Л.М. Бур'ян, І.Е. Рікун ; редкол. : С.В. Кульчицький (наук. ред.), О.Ф. Ботушанська (відп. ред.), В. Мотика ; ред. І.С. Шелестович ; ОННБ ім. М. Горького, Ін-т історії України НАН України. — Одеса, 2014. — 685 с.

Династія де-Рібасів в Одеській публічній (державній науковій) бібліотеці / Л.М. Бур'ян ; ОННБ ім. М. Горького ; наук. ред.: Л.В. Арюпіна, О.В. Де-Рібас ; ред.: Н.Г. Майданюк, І.С. Шелестович. – Одеса, 2014. – 120 с.

Книжные знаки одесских библиофилов : моногр. исслед. / Л.В. Ижик ; отв. ред. О.Ф. Ботушанская ; консультант С.З. Лущик ; рецензент

Н.Н. Зубков ; ред. І.С. Шелестович ; Одес. нац. науч. б-ка ім. М. Горького. — Одеса, 2013. — 131 с.

Література з питань релігії та релігієзнавства : наук.-допом. бібліогр. покажч. за 2002-2012 роки / ОННБ ім. М. Горького ; упоряд. І.В. Бабушкіна ; наук. керівник Е.І. Мартинюк ; ред. І.С. Шелестович. — Одеса, 2014. — 224 с.

Наші особливі діти. Навчання та виховання дітей з вадами здоров'я : пед. і психол. аспекти : рек. покажч. / упоряд. О.Г. Нуньєс ; ред. М.Л. Десенко ; ОННБ ім. М. Горького. — Одеса, 2014. — 136 с. — (Серія «Проблеми. Гіпотези. Відкриття»).

Одеська письменницька організація в 2009 році. Публікація творів. Література про письменників : бібліогр. покажч. / упоряд. Т.Л. Яковлева ; ред. М.Л. Десенко. — Одеса, 2014. — 106 с.

Природа і природні ресурси Північного Причорномор'я : бібліогр. покажч. літ. за 2012 р. / упоряд. О.Г. Кушнір ; ред. І.С. Шелестович. — Одеса : ОННБ ім. М. Горького, 2014. — 102 с.

XV Всеукраїнська виставка-форум “Українська книга на Одещині” 24-26 вересня 2014 року : каталог / упоряд. Л.М. Бур'ян ; редкол.: О.Ф. Ботушанська (відп. ред.) [та ін.] ; ред. Н.Г. Майданюк. — Одеса, 2014. — 98 с.

«С искренней благодарностью...» : автографи мастеров культуры в коллекции отдела искусств Одесской национальной научной библиотеки им. М. Горького / сост. Т.В. Щурова ; авт. вступ. ст. О.Ф. Ботушанская ; ред. Н.Г. Майданюк ; Одес. нац. науч. б-ка ім. М. Горького. — Одеса : ВМВ, 2014. — 248 с.

Скарбниця культури : зб. ст. Вип. 4 / ОННБ ім. М. Горького ; упоряд. Л.М. Бур'ян ; редкол. : О.Ф. Ботушанська (відп. ред.) [та ін.] ; ред.: Н.Г. Майданюк, І.С. Шелестович. — Одеса, 2014. — 306 с.

Творячи літопис «Горьківки» : праці, публікації працівників Одеської національної наукової бібліотеки імені М. Горького; література про них : біобібліогр. довід. / ОННБ ім. М. Горького ; упоряд. Л.М. Бур'ян ; відп. за вип. Л.В. Арюпіна ; ред.: Н.Г. Майданюк, І.С. Шелестович. — Одеса, 2014. — 293 с.

Читацькі запити на релігійну і релігієзнавчу літературу в бібліотеках України / авт.-упоряд. : Г.В. Устюжаніна, Ю.М. Луговцев ; ред. М.Л. Десенко ; Одес. нац. наук. б-ка ім. М. Горького. – Одеса, 2014. – 79 с.

Шеренговий Олекса Гнатович : бібліогр. покажч. / упоряд. О.Г. Нуньєс ; ред. М.Л. Десенко. – Одеса, 2014. – 84 с. – (Серія «Письменники Одеси» ; вип. 35).

«Южно-русская медицинская газета» (1892-1897) : хронол. розпис змісту. Вип. 4 (1896) / ОННБ ім. М. Горького ; упоряд. І.В. Бабушкіна ; ред. М.Л. Десенко. – Одеса, 2014. – 143 с.